

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2025/167

Karar Sayısı : 2026/13

Karar Tarihi : 15/1/2026

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Danıştay Onuncu Dairesi

İTİRAZIN KONUSU: 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 490. maddesinin;

A. (1) numaralı fıkrasının;

1. (b) bendinde yer alan “...Bakanlıkça verilecek her türlü yetki belgesi,...”, “...ve benzeri belgelerin...” ve “...ve ücretlerini tahsil etmek,” ibarelerinin,

2. (c) bendinde yer alan “Bakanlık hizmet birimlerince ücretli olarak verilecek her türlü teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...” ve “...ücretlerini tahsil etmek,” ibarelerinin,

B. (2) numaralı fıkrasınının (a) bendinin “(1) numaralı fıkranın (b) bendinde yer alan ‘...Bakanlıkça verilecek her türlü yetki belgesi,...’, ‘...ve benzeri belgelerin...’ ve ‘...ve ücretlerini tahsil etmek,’ ibareleri ile (c) bendinde yer alan ‘Bakanlık hizmet birimlerince ücretli olarak verilecek her türlü teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...’ ve ‘...ücretlerini tahsil etmek,’ ibareleri” yönünden,

Anayasa’nın 2., 7., 73. ve 104. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Tehlikeli yük deniz gözetim yetki belgesi (TYDGYB) ücretine ve denetim hizmet bedeline ilişkin düzenleyici işlemlerin iptalleri talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa’ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ KURALLARI

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin (CBK) 490. maddesinin iptali talep edilen kuralların da yer aldığı ilgili kısmı şöyledir:

“Döner Sermaye İşletme Dairesi Başkanlığı

MADDE 490 - (1) Döner Sermaye İşletme Dairesi Başkanlığının görev ve yetkileri şunlardır:

a) Döner Sermaye İşletmesini idari ve mali yönden yönetmek,

b) Gerçek ve kamu kurum ve kuruluşları dahil tüzel kişilere; **Bakanlıkça verilecek her türlü yetki belgesi**, işletme ruhsatı, çalışma ruhsatı, lisans, imtiyaz hakkı belgesi, tahsis belgesi, tescil belgesi, izin belgesi, emniyet belgesi, taşıt belge ve kartları, geçiş belgeleri,

yola elverişlilik sertifikası, denize elverişlilik sertifikası, gürlütü sertifikası, her türlü mesleki yeterlik belgesi ve benzeri belgelerin basım işlerini yapmak veya yaptırmak, bunları ilgililere vermek üzere hizmet birimlerine dağıtmak ve ücretlerini tahsil etmek,

c) Bakanlık hizmet birimlerince ücretli olarak verilecek her türlü teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler, araştırma ve geliştirme hizmetleri, denizdibi tarama hizmetleri, her türlü gemi sürvey ve denetim hizmetleri, deniz emniyetine yönelik acil müdahale hizmetleri, müşavirlik hizmetleri ile mesleki ve teknik eğitim, kurs, seminer ve benzeri hizmetlerin ücretlerini tahsil etmek,

ç) 10/7/2003 tarihli ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanununun 33 üncü maddesinde belirtilen görevleri yapmak,

d) Bakanlığın görev alanına giren hizmetlerin yerine getirilmesi için gerektiğinde kiralama yapmak, mal ve hizmet satın almak,

e) Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak,

(2) Döner sermaye işletmesinin gelirleri;

a) Birinci fıkrada sayılan faaliyetlerden elde edilen gelirlerden,

b) (İptal bent:Anayasa Mahkemesinin 26/10/2023 tarihli ve E.:2018/118; K.:2023/180 sayılı Kararı ile)

c) Bağış, yardım ve diğer gelirlerden,

oluşur.

...”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İctüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın katılımlarıyla 22/7/2025 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlama sorunları görüşülmüştür.

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görev kapsamına giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların

çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kurallardır.

3. (1) numaralı CBK'nın 490. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde gerçek ve -kamu kurum ve kuruluşları dâhil- tüzel kişilere; Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığınca (Bakanlık) verilecek her türlü yetki belgesi, işletme ruhsatı, çalışma ruhsatı, lisans, imtiyaz hakkı belgesi, tahsis belgesi, tescil belgesi, izin belgesi, emniyet belgesi, taşıt belge ve kartları, geçiş belgeleri, yola elverişlilik sertifikası, denize elverişlilik sertifikası, güdültü sertifikası, her türlü mesleki yeterlik belgesi ve benzeri belgelerin basım işlerini yapmak veya yaptırmak, bunları ilgililere vermek üzere hizmet birimlerine dağıtmak ve ücretlerini tahsil etmek Döner Sermaye İşletme Dairesi Başkanlığının (Başkanlık) görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, anılan bentte yer alan “...*Bakanlıkça verilecek her türlü yetki belgesi,...*”, “...*ve benzeri belgelerin...*” ve “...*ve ücretlerini tahsil etmek,*” ibarelerinin iptallerini talep etmiştir.

4. İtiraz yoluna başvuran Mahkemede bakılmakta olan davanın konusu Tehlikeli Yüklere İlişkin Deniz Ticareti Gözetim Hizmeti Yönergesi'nin tümünün, bu talebin kabul edilmemesi hâlinde ise 7. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinin, 8. maddesinin (3), (4), (5) ve (6) numaralı fıkralarının, 10. maddesinin (1), (2) ve (3) numaralı fıkralarının, 12. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan “...*mühendislik alanında yeterlilik...*” ibaresinin, 16., 17., 18. ve 20. maddelerinin ve Ek-1'in iptalleri talebine ilişkindir.

5. Bakılmakta olan davaya konu Yönerge'nin amacı, tehlikeli yükler ve yükleme güvenliği bakımından tehlike arz eden yüklerle ilgili olarak deniz gözetim hizmeti verecek işletmelerin yetkilendirilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektedir.

6. Bu bağlamda anılan Yönerge'nin 6. maddesinde tehlikeli yükler veya yükleme güvenliği bakımından tehlike arz eden yüklerle ilgili olarak gözetim hizmeti vermek isteyen işletmelerin TYDGYB almak zorunda oldukları, 8. maddesinde bu belgeyi almak isteyen işletmelerin denetim hizmet bedeli ödemekle yükümlü oldukları, 10. maddesinde anılan belgenin alınabilmesi için ücret ödenmesi gerektiği, 16. maddesinde ise Yönerge kapsamındaki eğitimleri veren kuruluşlara idare tarafından ücret talep edilmeksizin “Deniz Gözetim Yetkilisi Eğitim Kuruluşu Yetki Belgesi” düzenleneceği belirtilmiştir.

7. Dolayısıyla Yönerge'de söz konusu yetki belgeleri dışında anılan CBK'nın 490. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendi kapsamında bir belgeye yer verilmediğinden, bu bentte yer alan “...*ve benzeri belgelerin...*” ibaresinin bakılmakta olan davada uygulanma imkânı bulunmamaktadır. Açıklanan nedenle anılan ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

8. Ayrıca söz konusu bentte yer alan itiraz konusu “...*Bakanlıkça verilecek her türlü yetki belgesi,...*” ibaresi bakılmakta olan davada uygulanacak kural olan “...*ve ücretlerini tahsil etmek,*” ibaresinin yanı sıra itiraz konusu olmayan diğer ibareler bakımından da geçerli, ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla “...*Bakanlıkça verilecek her türlü yetki belgesi,...*” ve “...*ve ücretlerini tahsil etmek,*” ibarelerinin esasına ilişkin incelemenin “...*ve ücretlerini tahsil etmek,*” ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

9. Öte yandan anılan fıkranın (c) bendinde Bakanlık hizmet birimlerince ücretli olarak verilecek her türlü teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler, araştırma ve geliştirme hizmetleri, denizdibi tarama hizmetleri, her türlü gemi sürvey ve denetim hizmetleri, deniz emniyetine yönelik acil müdahale hizmetleri, müşavirlik hizmetleri ile mesleki ve teknik eğitim, kurs, seminer ve benzeri hizmetlerin ücretlerini tahsil etmek, Başkanlığın görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme söz konusu bentte yer alan “*Bakanlık hizmet birimlerince ücretli olarak verilecek her türlü teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...*” ve “*...ücretlerini tahsil etmek,*” ibarelerinin iptallerini talep etmiştir.

10. Bentte yer alan “*Bakanlık hizmet birimlerince ücretli olarak verilecek her türlü...*” ve “*...ücretlerini tahsil etmek,*” ibareleri bakılmakta olan davada uygulanacak kural olan “*...teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...*” ibaresinin yanı sıra itiraz konusu olmayan diğer hizmet ve faaliyetler bakımından da geçerli, ortak kural niteliğindedir. Dolayısıyla bentte yer alan “*Bakanlık hizmet birimlerince ücretli olarak verilecek her türlü teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...*” ve “*...ücretlerini tahsil etmek,*” ibarelerinin esasına ilişkin incelemenin “*...teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...*” ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

11. Diğer yandan itiraz yoluna başvuran Mahkemece CBK'nın 490. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinin “*(1) numaralı fıkranın (b) bendinde yer alan ‘...Bakanlıkça verilecek her türlü yetki belgesi,...*’, ‘*...ve benzeri belgelerin...*’ ve ‘*...ve ücretlerini tahsil etmek,*’ ibareleri ile (c) bendinde yer alan ‘*Bakanlık hizmet birimlerince ücretli olarak verilecek her türlü teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...*’ ve ‘*...ücretlerini tahsil etmek,*’ ibareleri” yönünden iptali talep edilmiştir.

12. İtiraz konusu bentte, (1) numaralı fıkrada sayılan faaliyetlerden elde edilen gelirlerin döner sermaye işletmesinin gelirleri arasında olduğu belirtilmiştir. Söz konusu bent, (1) numaralı fıkranın (b) ve (c) bentlerinde sayılan Başkanlığın tüm gelirleri yönünden ortak kural niteliğindedir. Bu itibarla (2) numaralı fıkranın itiraz konusu (a) bendinin esasına ilişkin incelemenin “*(1) numaralı fıkranın (b) bendinde yer alan ‘...ve ücretlerini tahsil etmek,*’ ve (c) bendinde yer alan ‘*...teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...*’ ibareleri” yönünden yapılması gerekir.

13. Açıklanan nedenlerle 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 490. maddesinin;

A. (1) numaralı fıkrasının;

1. (b) bendinde yer alan;

a. “*...ve benzeri belgelerin...*” ibaresinin itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından bu ibareye yönelik başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

b. "...Bakanlıkça verilecek her türlü yetki belgesi,..." ve "...ve ücretlerini tahsil etmek," ibarelerinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin anılan bentte yer alan "...ve ücretlerini tahsil etmek," ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

2. (c) bendinde yer alan "*Bakanlık hizmet birimlerince ücretli olarak verilecek her türlü teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...*" ve "*...ücretlerini tahsil etmek,*" ibarelerinin esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin anılan bentte yer alan "*...teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

B. (2) numaralı fıkrasının (a) bendinin "*(1) numaralı fıkranın (b) bendinde yer alan '...ve ücretlerini tahsil etmek,' ve (c) bendinde yer alan '...teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...' ibareleri*" yönünden esasının incelenmesine,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

14. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Murat ÖZDEN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu CBK kuralları, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüştülüp düşünöldü:

A. CBK'ların Anayasal Çerçevesi ve Yargısal Denetimi

15. Anayasa Mahkemesi CBK'ların anayasal çerçevesini ve yargısal denetimine ilişkin ilkeleri daha önceki kararlarında belirlemiştir. Buna göre CBK'ların yargısal denetiminde öncelikle Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının birinci ila dördüncü cümlelerinde belirtilen konu bakımından yetki kurallarına uygunluğunun ele alınması gerekmekte olup bu kapsamda düzenlemenin; yürütme yetkisine ilişkin olması, Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle Dördüncü Bölümü'nde yer alan siyasi haklar ve ödevlerle ilgili olmaması, Anayasa'da münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörölen ya da kanunda açıkça düzenlenen konulara ilişkin olmaması gerekir. Anılan fıkra yönünden herhangi bir aykırılık tespit edilmemesi durumunda ise bu defa CBK'ların içerik yönünden Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılmalıdır (AYM, E.2019/78, K.2020/6, 23/1/2020, §§ 3-13; E.2019/31, K.2020/5, 23/1/2020, §§ 3-13; E.2018/119, K.2020/25, 11/6/2020, §§ 3-13; E.2018/155, K.2020/27, 11/6/2020, §§ 3-13; E.2018/128, K.2023/159, 28/9/2023, § 9).

B. CBK'nın 490. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (b) Bendinde Yer Alan "...ve ücretlerini tahsil etmek," ve (c) Bendinde Yer Alan "...teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,..." İbarelerinin İncelenmesi

1. İtirazın Gerekçesi

16. Başvuru kararında özetle; dava konusu kurallarla yetki belgesi düzenlemesini veya her türlü teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetleri talep eden kişilerin ücret ödemekle yükümlü kıldıkları, Başkanlıkça tahsil edilen ve döner sermaye işletmesi gelirleri arasında sayılan söz konusu ücretin vergi, resim, harç benzeri mali yükümlölük niteliğinde

olduğu dolayısıyla anılan hususların münhasıran kanunla düzenlenmesi gerektiği belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 7., 73. ve 104. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. (b) Bendinde Yer Alan "...ve ücretlerini tahsil etmek," İbaresini

17. Başvuru kararında konu bakımından yetki yönünden kuralın Anayasa'nın 7. ve 73. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de CBK'ya ilişkin konu bakımından yetki kuralları Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasında düzenlendiğinden bu husustaki inceleme anılan fıkra kapsamında yapılacaktır.

18. (1) numaralı CBK'nın 490. maddesinde Bakanlığın hizmet birimlerinden olan Başkanlığın görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Bu bağlamda anılan maddenin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde gerçek ve kamu kurum ve kuruluşları dâhil tüzel kişilere Bakanlıkça verilecek her türlü yetki belgesi, işletme ruhsatı, çalışma ruhsatı, lisans, imtiyaz hakkı belgesi, tahsis belgesi, tescil belgesi, izin belgesi, emniyet belgesi, taşıt belge ve kartları, geçiş belgeleri, yola elverişlilik sertifikası, denize elverişlilik sertifikası, gürlütlü sertifikası, her türlü mesleki yeterlik belgesi ve benzeri belgelerin basım işlerini yapmak veya yaptırmak, bunları ilgililere vermek üzere hizmet birimlerine dağıtmak ve ücretlerini tahsil etmek Başkanlığın görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. Söz konusu bentte yer alan "...ve ücretlerini tahsil etmek," ibaresi itiraz konusu kuralı oluşturmaktadır.

19. Anayasa'nın "İkinci Kısım"ının "Siyasi Haklar ve Ödevler" başlıklı "Dördüncü Bölüm"ünde yer alan 73. maddesinde herkesin kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlü bulunduğu, vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımının maliye politikasının sosyal amacı olduğu, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulması, değiştirilmesi veya kaldırılması gerektiği belirtilerek hem mükellefler hem de devlet yönünden vergi ödevinin temel ilkeleri gösterilmiştir.

20. Vergi, kamu giderlerini karşılamak amacıyla kanunlarla gerçek ve tüzel kişilere mali güçlerine göre getirilen bir yükümlülüktür. Belirli bir hizmetten doğrudan yararlanma karşılığı olmayan vergi tüm kamu hizmetleri için yapılan giderlere ortak katılma payıdır. Harç, kimi kamu hizmetlerinden yararlanmanın karşılığı olarak tahsil edilen kamu gelirleridir. Resim, bir iş ya da faaliyetin yapılmasına yetkili kuruluşlar tarafından izin verilmesi dolayısıyla yapılan bir ödeme şeklinde tanımlandığı gibi harca benzer biçimde kamu kuruluşlarında görülen hizmetin ve yapılan giderlerin karşılığı olarak yalnız o işle ilgili gerçek ve tüzel kişilerden sağlanan gelirler şeklinde de açıklanmaktadır (AYM, E.2013/41, K.2013/124, 31/10/2013; E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 383).

21. Vergi, resim, harç benzeri mali yükümlülük ise kişilerden, yapılan kamu hizmetleri karşılığında ya da bir hizmet karşılığı olmaksızın kamu gücüne dayanılarak alınan paralar olup ortak özellikleri kanunla konulmaları ve kamu gücüne dayanılarak gerektiğinde zorla alınmalarıdır (AYM, E.2013/41, K.2013/124, 31/10/2013; E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, § 384).

22. Anayasa Mahkemesi, kamu idareleri adına öngörülen mali yükümlülükler hakkında isimlerinden ziyade içerik ve niteliklerini dikkate alarak değerlendirme yapmaktadır (AYM, E.1986/20, K.1987/9, 31/3/1987; E.2019/30, K.2023/227, 28/12/2023, § 184). Bu bağlamda kuralda Başkanlıkça tahsili öngörülen ve ücret olarak ifade edilen mali yükümlülüğün niteliğinin belirlenmesi gerekmektedir.

23. Bakanlıkça verilecek her türlü yetki belgesi ve işletme ruhsatı gibi belgelerin düzenlenmesi karşılığında kuralla Başkanlıkça tahsil edilmesi öngörülen ücretler, kamu gücüne dayalı olarak tek taraflı bir iradeyle belirlenmekte olup devletin vermiş olduğu bir izne ilişkin olması nedeniyle *resim* kavramı içinde değerlendirilebilecek bir kamu geliri niteliği taşımaktadır. Bu itibarla *resim* niteliğindeki mali yükümlülüğün tahsiline ilişkin düzenlemeler içeren kural, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci cümlesinde ifade edilen CBK ile düzenlenemeyecek yasak alan içinde kalmaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2018/118, K.2023/180, 26/10/2023, §§ 387, 408; E.2019/30, K.2023/227, 28/12/2023, § 187,188).

24. Kaldı ki kamu kurumları bünyesinde kurulan döner sermaye işletmeleri, ilgili kurumların genel idare esaslarına göre yürütülmesi mümkün olmayan fiyatlandırılabilir nitelikteki mal ve hizmet üretimini gerçekleştirmek amacıyla kurulan kuruluşlardır. Nitekim 1/5/2007 tarihli ve 26509 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Döner Sermayeli İşletmeler Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 3. maddesinde de benzer bir tanıma yer verilerek bu işletmelerin kamu idarelerine kanunlarla verilen asli ve sürekli kamu görevlerine bağlı olarak ortaya çıkan ve genel idare esaslarına göre yürütülmesi mümkün olmayan mal ve hizmet üretimine ilişkin faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla kurulan ve genel bütçeden belli bir miktarda sermaye tahsis edilen işletmeler olduğu ifade edilmiştir. Başka bir deyişle bu işletmelerin belli bir sermaye ile kurulan ve kâr-zarar hesabına göre faaliyette bulunan kuruluşlar olduğunu söylemek mümkündür (AYM, E.2020/52, K.2023/223, 27/12/2023, § 95).

25. (1) numaralı CBK'nın 490. maddesi uyarınca kurulan Başkanlığın da benzer amaçlarla faaliyette bulunacağı gözetildiğinde kuralla Başkanlık tarafından tahsil edilmesi öngörülen ücretlerin kamu geliri niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

26. Anayasa'nın 106. maddesinin on birinci fıkrası uyarınca Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulmasına ilişkin düzenlemelerin CBK ile yapılması mümkündür. Anayasa Mahkemesi tarafından daha önceden de ifade edildiği üzere kamu gelirlerine yönelik hususların ise teşkilatlanmanın zorunlu bir unsuru olduğu söylenemez (AYM, E.2019/87, K.2022/158, 13/12/2022, § 138; E.2020/52, K.2023/223, 27/12/2023, § 97). Bu itibarla döner sermaye işletmesinin gelirlerine yönelik düzenlemelerin de münhasıran kanunla düzenlenmesi gerekmektedir (AYM, E.2020/52, K.2023/223, 27/12/2023, § 97).

27. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca konu bakımından yetki yönünden aynı fıkranın birinci ve dördüncü cümleleri yönünden incelenmemiştir.

Kural, konu bakımından yetki yönünden Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden içerik yönünden incelenmemiştir.

b. (c) Bendinde Yer Alan "...teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,..." İbaresini

28. Başvuru kararında konu bakımından yetki yönünden kuralın Anayasa'nın 7. ve 73. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de CBK'ya ilişkin konu bakımından yetki kuralları Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasında düzenlendiğinden bu husustaki inceleme anılan fıkra kapsamında yapılacaktır.

29. İtiraz konusu kural, Bakanlık hizmet birimlerince sunulan teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetlere ilişkin ücretlerin tahsili konusunda Başkanlığın görevli ve yetkili olduğu hususunu düzenlemektedir.

30. (1) numaralı CBK'nın 490. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde, Bakanlık hizmet birimlerince sunulan hizmetlerin karşılığı olarak alınacak bedel *ücret* olarak nitelendirilse de anılan mali yükümlülük, kamu hizmetlerinden yararlanmanın karşılığı olarak tahsil edilen ve devletin egemenlik gücünden kaynaklanan bir kamu geliri niteliğindedir. Dolayısıyla söz konusu mali yükümlülüğün Anayasa'nın 73. maddesi kapsamında *harç* olarak kabulü gerekir.

31. Bu itibarla (1) numaralı CBK'nın 490. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan "...ve ücretlerini tahsil etmek," ibaresine yönelik gerekçeler bu kural bakımından da geçerlidir. Kural CBK ile düzenlenemeyecek yasak alanda kaldığı gibi münhasıran kanunla düzenlenmesi gereken bir alanda düzenlenme öngörmektedir.

32. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca konu bakımından yetki yönünden aynı fıkranın birinci ve dördüncü cümleleri yönünden incelenmemiştir.

Kural, konu bakımından yetki yönünden Anayasa'nın 104. maddesinin on yedinci fıkrasının ikinci ve üçüncü cümlelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden içerik yönünden incelenmemiştir.

C. CBK'nın 490. Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının (a) Bendinin "(1) numaralı fıkranın (b) bendinde yer alan '...ve ücretlerini tahsil etmek,' ve (c) bendinde yer alan '...teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...' ibareleri" Yönünden İncelenmesi

33. (1) numaralı CBK'nın 490. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan "...ve ücretlerini tahsil etmek," ve (c) bendinde yer alan "...teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,..." ibareleri iptal edildiğinden kuralın anılan ibareler yönünden uygulanma imkânı kalmamıştır.

34. Açıklanan nedenle kurala yönelik itiraz başvurusu hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermek gerekir.

IV. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN SORUNU

35. Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasında "*Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.*" denilmekte, 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrasında da bu kural tekrarlanmak suretiyle Anayasa Mahkemesinin gerekli gördüğü hâllerde Resmî Gazete'de yayımlandığı günden başlayarak iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi bir yılı geçmemek üzere ayrıca kararlaştırabileceği belirtilmektedir.

36. (1) numaralı CBK'nın 490. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan "...ve ücretlerini tahsil etmek," ibaresinin ve (c) bendinde yer alan "...teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,..." ibaresinin iptal edilmeleri nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edecek nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrasıyla 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince iptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür.

V. HÜKÜM

10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 490. maddesinin;

A. (1) numaralı fıkrasının;

1. (b) bendinde yer alan "...ve ücretlerini tahsil etmek," ibaresinin konu bakımından yetki yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE,

2. (c) bendinde yer alan "...teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,..." ibaresinin konu bakımından yetki yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, iptal hükmünün Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince KARARIN RESMÎ GAZETE'DE YAYIMLANMASINDAN BAŞLAYARAK DOKUZ AY SONRA YÜRÜRLÜĞE GİRMESİNE,

B. (2) numaralı fıkrasının (a) bendinin “(1) numaralı fıkranın (b) bendinde yer alan ‘...ve ücretlerini tahsil etmek,’ ve (c) bendinde yer alan ‘...teknik test, kontrol, rapor ve benzeri hizmetler,...’ ibareleri” yönünden iptaline ilişkin itiraz başvurusu hakkında KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

15/1/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI